

Ecologisch onderzoek haven te Vreeland

Ecologisch onderzoek haven te Vreeland

Auteur P.J.H. van der Linden

Opdrachtgever dhr Driessen
Projectnummer 13.018 definitief
Ingen september 2013

foto omslag de oever van de Vecht in het vroege voorjaar

Els & Linde B.V.
Dr. A.R. Holplein 1
4031 MB Ingen
tel: 0344 - 642517
fax: 0344 - 600832
mob: 06 - 27564247
e-mail: vanderlinden@elsenlinde.nl

Inhoud

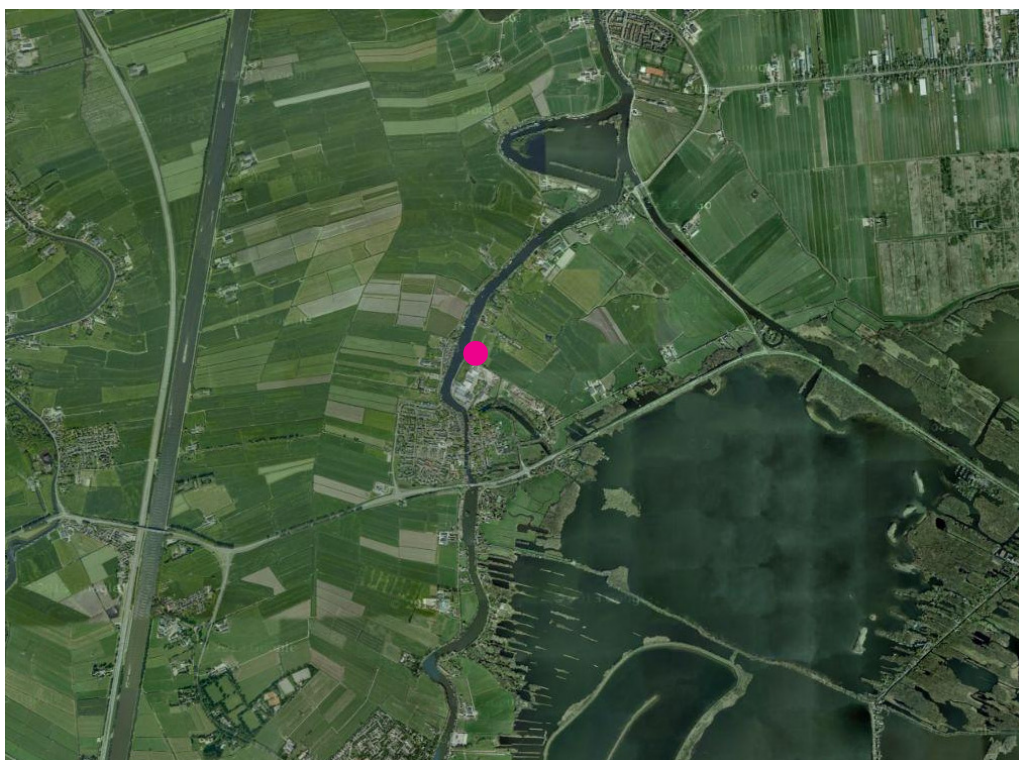
Inleiding	4
Werkwijze	5
Beschrijving	7
Waarnemingen	11
Analyse	14
Conclusie en advies	15
Literatuur	16

Inleiding

De heer Driessen wil een kleine haven realiseren aan de Vecht te Vreeland. Voor de aanleg moet een weiland worden afgegraven en wordt in de dijk langs de Vecht een toegang tot de haven gemaakt. De oeverbegroeiing langs de Vecht zal hiervoor plaatselijk verwijderd moeten worden.

Voor de aanleg van de haven wordt een ruimtelijke procedure doorlopen. Onderdeel van de procedure is een onderzoek naar de effecten op de beschermde soorten binnen het plangebied en de invloedssfeer daarvan. Het onderzoek naar de effecten op beschermde natuurwaarden is als een quick scan uitgevoerd. Uit die quick scan bleek dat voor een aantal soortgroepen een afdoend onderzoek noodzakelijk c.q. gewenst is. Het gaat hierbij om een onderzoek naar de vissen, amfibieën en de ringslang (*Natrix natrix*). Voor de overige soortgroepen is een quick scan voldoende gebleken.

In het voorliggende rapport wordt zowel de quick scan als het afdoende onderzoek besproken en toegelicht.

Globale ligging van het plangebied.

Werkwijze

Voor de quick scan wordt het plangebied eenmaal bezocht door een ecooloog. Ter plekke wordt op basis van aanwezige habitats, sporen van dieren en landschapskenmerken, beoordeeld of er potentieel beschermde soorten voorkomen. Het vermoeden wordt getoetst met een bureaustudie naar onder andere verspreidingsatlassen en waarneming.nl. Op basis van de vermoedelijke aanwezigheid van beschermde soorten, wordt beoordeeld of het voornemen een effect kan hebben op de betreffende soort. Daarbij wordt het effect van het veranderde gebruik en de veranderde omgeving beoordeeld. Verder wordt het effect van de werkzaamheden die nodig zijn om de nieuwe inrichting te realiseren beoordeeld. Als blijkt dat een effect op een beschermde soort niet is uit te sluiten, dan is een afdoend onderzoek noodzakelijk.

Een afdoend onderzoek is een inventarisatie van planten of dieren in het optimale seizoen, met voldoende onderzoeksinspanning, met gebruik van de juiste technieken en gekwalificeerd personeel.

Uit de quick scan is gebleken dat voor de haven een afdoend onderzoek naar amfibieën zoals de rugstreeppad (*Epidalea calamita*), heikikker (*Rana arvalis*), ringslang en vissen zoals de bittervoorn (*Rhodeus amarus*) en de kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*) noodzakelijk is.

De rugstreepad en de heikikker (en andere amfibieën) worden geïnventariseerd door in de maanden mei, juni en juli in de avondschemering te inventariseren. Met een sterke zaklantaarn worden de waterpartijen afgezocht op volwassen dieren of larven. De soorten worden daarna gevangen en op naam gebracht. Aanvullend wordt bij de overige terreinbezoeken een steekproef genomen met een schepnet. Voor de rugstreepad wordt tevens geluisterd naar de koorzang. Voor de heikikker is luisteren naar het geluid ook een mogelijke onderzoekstechniek, maar deze is iets minder betrouwbaar dan de beschreven techniek.

De ringslang wordt gezocht door – tijdens geschikte omstandigheden – te zoeken naar zonnende dieren. Op plekken met (middel) hoge vegetatie kunnen de dieren vrij eenvoudig ontdekt worden. Potentiële broedhopen worden onderzocht op (resten van) eieren of jonge dieren.

De beschermde vissen worden onderzocht door met een schepnet steekproeven te nemen op geschikte plekken (goed ontwikkelde vegetatie). Per waterpartij wordt ongeveer 10 tot 20% van de natte oever bemonsterd. Aanvullend wordt met een electro-visapparaat de ichtofauna bemonsterd. Door de zwakke stroomstoot wordt de vis tijdelijk verdoofd en komt drijvend in zicht. Vooral in dieper water of op plekken met veel waterplanten is het een goede aanvullende techniek. In groot en breed oppervlaktewater is afvissen met een zegge noodzakelijk.

Zowel voor vissen als voor amfibieën kan in voorkomende situaties ook met fuiken gevangen worden. Op plekken waar planken of ander plat materiaal ligt, worden deze opgelicht om te onderzoeken of hieronder reptielen of andere dieren schuilen.

Beschrijving

Het weiland waar de haven gepland is ligt aan de Vecht en op korte afstand van Vreeland. Het weiland is begroeid met hoog productief gras, en wordt in de winter gebruikt als schaatsbaan. Op het weiland staat een houten schuurtje. Het weiland ligt tussen een (voormalige) boerderij en de bedrijven langs Vreeland. Langs de Vecht ligt een smalle en lage veendijk. Op de oever is een rietland aanwezig. Aan de overzijde van de Vecht staan huizen achter de dijk.

Op enige afstand ligt het Natura 2000 gebied Oostelijke Vechtplassen. De afstand tot de geplande haven is ongeveer 700 meter. Delen van de Vecht vallen binnen de ecologische hoofdstructuur.

■ **Natura 2000**

De Oostelijke Vechtplassen bestaat uit een reeks van laagveengebieden tussen de Vecht en de oostrand van Utrechtse heuvelrug. In het gebied bevinden zich door turfwinning ontstane meren en plassen, meest met een zandondergrond, sommige aanzienlijk verdiept door zandwinning. De combinatie van rivierinvloeden en invloeden van het watersysteem van de zandgronden heeft een rijke schakering van typen van moeras en moerasvegetaties doen ontstaan. In het gebied zijn twee belangrijke gradiënten te onderscheiden: van noord naar zuid loopt een gradiënt van meer gesloten gebied (bos) naar meer open landschap (grasland, trilveen en rietland), terwijl van west naar oost een gradiënt is te zien van toenemende kwel (in petgaten en trilvenen). Belangrijk broedgebied voor broedvogels van rietmoerassen (roerdomp, purperreiger) en zeer belangrijk voor broedvogels van moerassen met veel waterriet en lange oeverlijnen (woudaap, grote karekiet). Ook van enig belang als broedgebied voor enkele andere moeras- en watervogels (porseleinhoen, zwarte stern, ijsvogel). In de tabel zijn de doelstellingen van het Natura 2000 gebied samengevat.

■ **Ecologische hoofdstructuur**

In het Natuurgebiedsplan voor de Vechtstreek (Anonymus 2001) is de volgende passage opgenomen over de Vechtoevers: "Deze verbindingzone vormt de rivier de Vecht die loopt van Hinderdam tot in de stad Utrecht en vandaar tevens naar de Gagelpolder. Belangrijkste aanknopingspunten vormen de rivier de Vecht met oevers en oeverlanden, de landgoederen langs de vecht, het Hilversums kanaal, het natuurbouwterrein Vechtbocht, de Klopvaart en enkele forten. Belangrijkste knelpunten zijn de provinciale wegen N201, N403 en N230 en enkele sluizen en gemalen. Gestreefd wordt naar een rivier de Vecht met, plaatselijk natuurvriendelijke oevers en waardevolle oeverlanden." Momenteel staat de oever ter hoogte van het plangebied aangegeven als zoekgebied voor nieuwe natuur.

		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
Habitattypen							
H3140	Kranswierwateren	-	>	>			
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	-	>	>			
H4010B	Vochtige heiden	-	=	=			
H6410	Blauwgraslanden	--	=	>			
H7140A	Trilvenen	--	>	>			
H7140B	Veenmosrietlanden	-	>	>			
H7210	Galigaanmoerassen	-	>	>			
H91D0	Hoogveenbossen	-	=	=			
Habitatsoorten							
H1042	Gevlekte witsnuitlibel	--	>	>	>		
H1082	Gestreepte waterroofkever	--	>	>	>		
H1134	Bittervoorn	-	=	=	=		
H1149	Kleine modderkruiper	+	=	=	=		
H1163	Rivierdonderpad	-	=	=	=		
H1318	Meervleermuis	-	=	=	=		
H1340	Noordse woelmuis	--	>	>	>		
H1903	Groenknolorchis	--	=	=	=		
H4056	Platte schijfhoren	-	=	=	=		
Broedvogels							
A021	Roerdomp	--	>	>			5
A022	Woudaapje	--	>	>			10
A029	Purperreiger	--	=	=			50
A119	Porseleinhoen	--	=	=			8
A197	Zwarte Stern	--	>	>			110
A229	IJsvogel	+	=	=			10
A292	Snor	--	=	=			150
A295	Rietzanger	-	=	=			880
A298	Grote karekiet	--	=	=			50

Niet-broedvogels

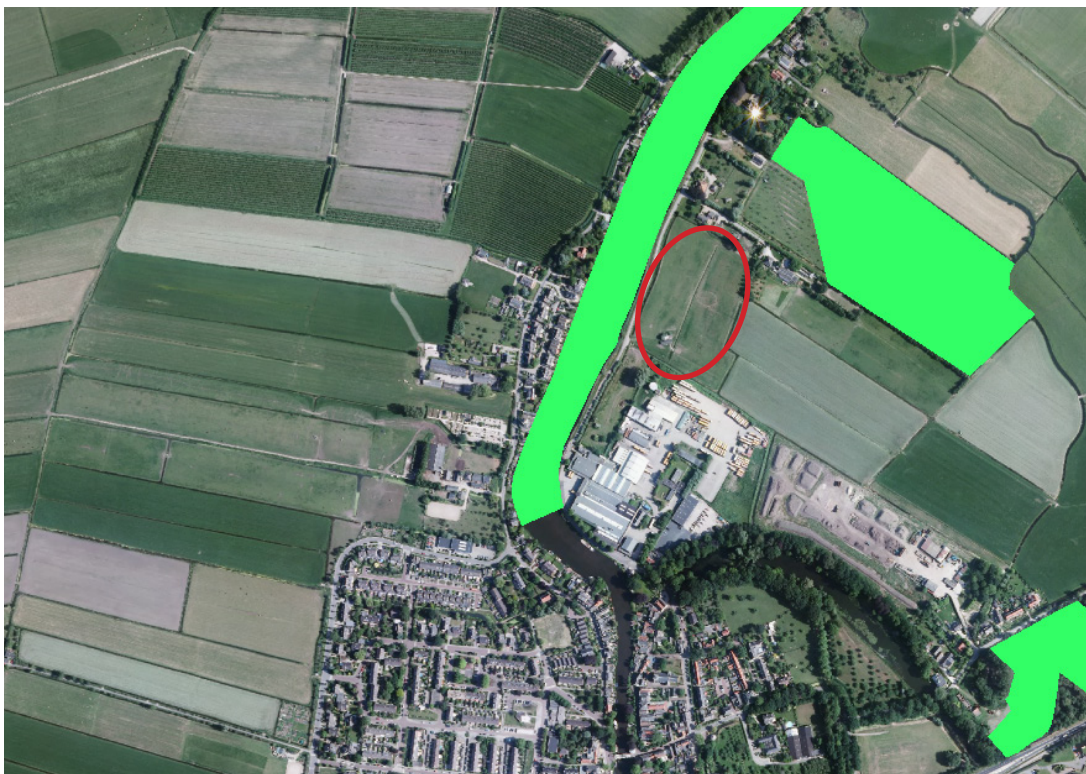
A017	Aalscholver	+	=	=	behoud
A041	Kolgans	+	=	=	920
A043	Grauwe Gans	+	=	=	1200
A050	Smient	+	=	=	2800
A051	Krakeend	+	=	=	40
A056	Slobeend	+	=	=	80
A059	Tafeleend	--	=	=	120
A068	Nonnetje	-	=	=	20

Essentietabel van de Oostelijke Vechtplassen.

Ligging plangebied ten opzichte van het Natura 2000 gebied.

Ligging van het plangebied ten opzichte van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Waarnemingen

Het plangebied is tijdens het inventarisatieseizoen verscheidene keren bezocht door een ecooloog. Op de datums in de tabel is onderzoek verricht naar één van de aspecten van de natuur op en nabij het plangebied. Daarnaast is nog een aantal maal kortstondig het terrein bezocht, deze bezoeken zijn niet opgenomen in de tabel. Het onderzoek in het vroege voorjaar is gericht op de inventarisatie van de ringslang, maar bij de andere terreinbezoeken is naast het vermelde bezoekdoel telkens gelet op de ringslang.

	18 april	10 mei	22 juni	25 juli	14 augustus
Temperatuur					
Max	17,1	15.8	19.2	29.0	21.8
Min	8.4	9.4	13.6	12.5	9.1
Neerslag	0	0.1	1.8	0	0
Wind	4	4	4	2	1
Soorten	Ringslang	Amfibieën Algemeen	Amfibieën Algemeen	Amfibieën	Vissen

Datums van bezoek en de omstandigheden.

■ Vegetatie

Tijdens het eerste veldbezoek was een belangrijk deel van de grasmat verslempd als gevolg van het water dat er gedurende de winter op heeft gestaan om een ijsbaan te vormen. Ook stonden verschillende sloten toen vrijwel droog. Duidelijk als gevolg van de – snelle – afvoer van het water van de ijsbaan. Deze delen zijn daarom later in het seizoen nogmaals onderzocht.

De vegetatie van het weiland is – mede door het gebruik als ijsbaan – niet goed ontwikkeld en niet te classificeren. In het weiland is een normale vegetatie van weilanden aanwezig. Er zijn geen zeldzame of bijzondere soorten te verwachten.

De vegetatie van de sloten – vooral de bermsloot langs de dijk – is beter ontwikkeld. Deze watervegetatie is te beschouwen als een zwak ontwikkelde associatie van stijve waterranonkel (*Ranunculetum circinati*) en plaatselijk tot een drijvende vegetatie uit het bultkroosverbond (*Lemnion minoris*). Aangezien hier potentieel beschermde soorten voorkomen is de slootvegetatie nauwkeurig onderzocht op deze beschermde soorten. Er zijn echter geen beschermde planten aangetroffen.

De oeverbegroeiing van de Vecht bestaat voornamelijk uit rietland. De rietvegetatie is te beschouwen als de rietassociatie (*Typho-Phragmitetum*). Ook hier zijn in potentie beschermde soorten aanwezig. Deze zijn echter niet gevonden,

waarschijnlijk omdat er te veel stroming en turbulentie is voor een goede ontwikkeling van de oeervervegetatie..

■ **Zoogdieren**

Op het weiland is geen geschikt habitat voor vleermuizen aanwezig. Op z'n best zullen – incidenteel – vleermuizen boven of langs het weiland op insecten jagen. Het is met zekerheid geen essentieel jachtgebied met een directe verbinding met de verblijfplaats. Bekend is dat boven het bedrijventerrein regelmatig vleermuizen overvliegen. Waarschijnlijk is dat ook het geval bij het weiland. De sloten en de Vecht vormt geen geschikt habitat voor de waterspitsmuis (*Neomys fodiens*). De vecht is te diep en stroomt te snel, en de sloten hebben geen geschikte oeverbegroeiing (te kaal en open). Er is een kleine kans op dwergmuis (*Micromys minutus*) langs de Vecht. Daarom is gezocht naar de nestbollen van de soort. Deze zijn niet aangetroffen. Algemeen voorkomende soorten als veldmuis (*Microtus arvalis*) en huisspitsmuis (*Crocidura russula*) zijn zeer waarschijnlijk aanwezig. Deze soorten vallen onder de zorgplicht van de Flora en Faunawet.

■ **Vogels**

Op het weiland zijn geen weidevogels aangetroffen. Het hutje op het weiland is onderzocht op mogelijke broedgelegenheid. In het hutje zijn geen (oude) nesten aangetroffen. In het rietland zijn geen broedende vogels aangetroffen. Er zijn met zekerheid geen vogels met een vaste verblijfplaats aanwezig.

- **Reptielen**

Bekend is dat de ringslang (*Natrix natrix*) in de directe omgeving voorkomt. Daarom is het weiland en het rietland langs de Vecht onderzocht op de ringslang. Voor de vechtoever is het onderzoek niet beperkt gebleven tot het deel dat vergraven wordt, maar is de gehele rietoever langs het weiland onderzocht. Daarnaast is het onderzoek naar de ringslang niet beperkt gebleven tot een onderzoek in het vroege voorjaar (de optimale onderzoeksperiode), maar is bij ieder terreinbezoek het rietland geïnspecteerd. Ondanks deze vrij intensieve onderzoeksinspanning zijn er geen ringslangen aangetroffen in het rietland.

- **Amfibieën**

In de sloten is onderzocht welke amfibieën voorkomen op en langs het weiland. De inventarisatie zijn uitgevoerd door het nemen van steekproeven met een schepnet en door het afzoeken van de sloot met een sterke zaklantaarn. In de sloten is uitsluitend bastaardkikker (*Pelophylax klepton esculenta*) aangetroffen. Deze soort valt onder de zorgplicht.

- **Vissen**

In de sloten is een uitgebreide steekproef (monsters nemen met een schepnet, vooral op plekken met een goede vegetatie) genomen op het voorkomen van vissen. Daarnaast is de bagger en de sloot afgezocht naar grote zoetwatermos-selen. De enige vis die is gevangen zijn driedoornige stekelbaars (*Gasterosteus aculeatus aculeatus*). Er komen met zekerheid geen beschermde vissen voor.

- **Overige soorten**

Binnen het plangebied is geen geschikt habitat aanwezig voor de overige beschermde flora en fauna. Te denken valt hierbij aan beschermde waterkevers, vlinders en libellen. Deze hebben een vrij specifiek leefmilieu dat binnen het plangebied niet voorkomt.

Analyse

Tijdens de inventarisaties zijn geen beschermde soorten aangetroffen op het weiland of op het deel van de Vechtoever dat vergraven moet worden. Er zijn dus evenmin effecten te verwachten op beschermde soorten in het plangebied. Er is geen ontheffing van de Flora en Faunawet of een verklaring van geen bedenkingen nodig.

De haven ligt buiten het Natura 2000 gebied. Er is dus geen sprake van een direct effect. De werkzaamheden veroorzaken trillingen (heien) en geluid van vrachtwagens. Daarnaast kunnen er theoretisch effecten ontstaan door verlichting (tijdens de aanleg en tijdens het gebruik). De afstand tot het Natura 2000 gebied is zo groot, meer dan 500 meter, dat effecten van trillingen niet voorkomen.

De potentiële effecten van verlichting kunnen eenvoudig worden voorkomen. Voorgesteld wordt om geen bouwlampen te gebruiken of als het gebruik logistiek niet te vermijden is, het gebruik aan een lichtregime te onderwerpen (niet gebruiken in de kwetsbare periode van dieren) en uitsluitend gericht te verlichten.

Verkeersoverlast van vrachtwagens kan – tijdelijke - effecten hebben op de leefbaarheid en in geringe niet significante mate op de natuurwaarden. Geadviseerd wordt na te gaan of afvoer van de grond per schip uitvoerbaar is. Gezien de grote hoeveelheid af te voeren materiaal en de ligging aan het water lijkt het een goede en milieuvriendelijk alternatief.

De Vechtoever is als zoekgebied voor de ecologische hoofdstructuur aangewezen. Met de aanleg van de haven wordt hier een invulling aan gegeven. In de gehele haven worden alle oevers voorzien van een natuurvriendelijke oever. Om de oever te beschermen komt er geen ligplaats aan de wal, maar komen er alleen steigers in het midden waaraan men kan aanleggen. De doorgang naar de Vecht wordt zo breed dat hier eveneens natuurvriendelijke oevers kunnen en zullen komen.

Er is dus een substantiële verbetering van de ecologische hoofdstructuur en tevens een vergroting van het optimale leefgebied van de ringslang.

Conclusie en advies

Tijdens de inventarisaties zijn geen beschermde soorten aangetroffen op het weiland of op het deel van de Vechtoever dat vergraven moet worden. Er zijn dus evenmin effecten te verwachten op beschermde soorten in het plangebied. Er is geen ontheffing van de Flora en Faunawet of een verklaring van geen bedenkingen nodig.

Er worden evenmin effecten verwacht op het Natura 2000 gebied of de ecologische hoofdstructuur als voor het laatste mitigerende maatregelen worden uitgevoerd. Zonder mitigerende maatregelen is een ontheffing van de provinciale ruimtelijke verordening noodzakelijk.

Geadviseerd wordt een plan voor mitigatie op te stellen en een ecologisch werkprotocol te hanteren bij de uitvoering van de werkzaamheden.

Literatuur

- Anonymus (2001) Natuurgebiedsplan Vecht- en Plassengebied. Provincie Utrecht.
- Arkel, H. van & M.M.W. Hoevenaars (2002) Utrechtse Natuurdoeltypen. Provincie Utrecht.
- Jong, Th. de, , R. Beenen & P. Heuts (2003) Atlas van de Utrechtse vissoorten. De verspreiding van vissoorten in de provincie Utrecht en het beheersgebied van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Provincie Utrecht.
- Schaminée, J.H.J, E.J. Weeda & V. Westhoff (1995) De vegetatie van Nederland. Deel 2. Plantengemeenschappen van wateren, moerassen en natte heiden . Upsula Press.
- Wansink, D. (2012) Verspreidingsatlas van de zoogdieren in de provincie Utrecht. Zoogdierverseniging, Nijmegen.